

SÜVEYŞ KRİZİ'NİN ÇÖZÜLMESİNE İLİŞKİN İKİ SÜPER GÜCÜN İŞBİRLİĞİ YAPMASINDA ULUSAL ÇIKARLARIN ROLÜ

Hatice BEKAR*

Öz

Soğuk Savaş döneminde önemli bir etkiye sahip olaylardan biri Süveyş Krizi'dir. Süveyş Kanalı, dünya ticareti açısından değerli noktalardan biri olarak devletlerin ekonomik kazançlarına katkı sağlıyordu. 1956 yılında Mısır'da yaşanan darbeden sonra yükselen Arap milliyetçiliği ile Mısır'ın yönetim şeklinin değişmesi Süveyş Kanalı'nın millileştirilmesine zemin hazırlamıştır. Cemal Abdül Nasır'ın Batı'dan uzaklaşması ve Sovyetler Birliği ile temaslarının başlaması Batılı devletleri rahatsız etmiştir. Süveyş Krizi'nin nedenlerinden biri de Asuan Barajı ile ilgili projede yaşanan anlaşmazlıklardan sonra Nasır, 1956 yılında Süveyş Kanalı'nı millileştirmiştir. Bu kararı şaşkınlıkla karşılayan İngiltere, Fransa ve İsrail ittifak kurarak askeri hareket başlatmıştır. Süveyş Krizi'nin yaşanmasıyla beraber Soğuk Savaş'ın iki tarafı olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyetler Birliği sorunun çözümüne ilişkin politikalar üretmeye başlamıştır. Her iki süper güç, kendi çıkarlarını göz önünde bulundurarak krizi çözmek için hareket etmiştir. İngiltere, Fransa ve İsrail tarafından kurulan ittifakın Kanal Bölgesi'ni işgal etmesi iki süper güç tarafından kınanmıştır. İki süper güç krizi sonlandırmak için Birleşmiş Milletler'de ortak pozisyon alarak işbirliği doğrultusunda davranmışlardır. Ortak bir şekilde hareket edilmemesi, üçlü ittifakın geri çekilmemesi ve Sovyetler'in Batı'ya yönelik nükleer silah tehdidi üçüncü bir dünya savaşına sebep olabilirdi. ABD ve Sovyetler Birliği kendi ulusal çıkarları yönünde hareket ederek Süveyş Krizi'nin devam etmesini engellemişlerdir. İki süper gücün ortak bir şekilde krizi çözmesi ile beraber Mısır'ın egemenliğini savunmaları sonucunda Süveyş Kanalı Mısır'ın elinde kalmıştır. Bu çalışmada liberalizm ve neorealizm teorileri çerçevesinde bu ortak pozisyonun nedenleri anlaşılmalı çalışılacaktır. Ayrıca çalışmada Süveyş Krizi'nin çözülmesinde ulusal çıkarlar doğrultusunda iki süper gücün işbirliğine gitmelerinin nedenleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Neorealizm, Liberalizm, Süveyş Krizi, Ortak Çıkar, Ulusal Çıkar.*

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Çalışmaları, mail: htcbkr12@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1567- 2726

The Role of National Interests in the Cooperation of the Two Superpowers to Resolve the Suez Crisis

Abstract

One of the events that had a significant impact during the Cold War was the Suez Crisis. The Suez Canal was one of the important points in terms of world trade and contributed to the economic gains of the states. Rising Arab nationalism and the change in Egypt's governance style after the coup in Egypt in 1956 paved the way for the nationalization of the Suez Canal. Gamal Abdel Nasser's distance from the West and the beginning of his contacts with the Soviet Union disturbed the Western states. One of the reasons for the Suez Crisis was that Nasser nationalized the Suez Canal in 1956 after disagreements in the Aswan Dam project. Britain, France and Israel, who were surprised by this decision, formed an alliance and launched a military operation. With the Suez Crisis, the two sides of the Cold War, the United States (USA) and the Soviet Union, began to produce policies regarding the solution of the problem. Both superpowers acted to resolve the crisis, taking their own interests into consideration. The occupation of the Canal Zone by the alliance established by England, France and Israel was condemned by the two superpowers. The two superpowers acted in cooperation by taking a common position at the United Nations to end the crisis. Failure to act jointly, failure to withdraw the triple alliance, and the Soviets' nuclear weapons threat to the West could have led to a third world war. The United States and the Soviet Union acted in their own national interests and prevented the Suez Crisis from continuing. As a result of the two superpowers jointly resolving the crisis and defending Egypt's sovereignty, the Suez Canal remained in Egypt's hands. In this study, we will try to understand the reasons for this common position within the framework of liberalism and neorealism theories. In addition, the study will discuss the reasons why the two superpowers cooperated in line with national interests in resolving the Suez Crisis.

Keywords: *Neorealism, Liberalism, Suez Crisis, Common Interest, National Interest.*

Giriş

Ortadoğu, Soğuk Savaş boyunca meydana gelen kriz niteliğinde önemli olaylara sahne olmuştur. Keza hem ekonomik değeri hem de dünya ticaretindeki rolü nedeniyle Süveyş Kanalı tüm devletler için kilit noktalardan biri olarak sayılıyordu. Küresel ticaretin önemli bir kanadını oluşturan bu bölge diğer büyük devletlere ekonomik kazanç sağlıyordu. Büyük Britanya'nın askerlerinin bulunduğu Mısır'daki 1952 yılında yaşanan darbeden sonra ve özellikle Arap milliyetçiliğinin yükselmesiyle bu

gelir riske girmiştir. Cemal Abdül Nasır'ın başa gelerek Mısır'ın yönetim şeklinin değişmesiyle beraber kanalı millileştirmek için harekete geçilmiştir. Küresel siyasetin seyrini değiştirecek kriz yaşanmadan önce de birkaç kez bölgede sorun yaşanmıştır. Kanal millileştirildikten sonra Batılı devletler bu durumdan rahatsız olarak harekete geçmeye başlamıştır. Harekete geçen devletlerin yanı sıra, Soğuk Savaş döneminde ülkede kapitalizme karşı yükselen eleştiriler nedeniyle Mısır'da Sovyetler Birliği'ne karşı bir sempati de gelişmekteydi. Olası bir krizin ülkenin Doğu Bloku'na kayması-na neden olabileceğinden endişe eden ABD'nin krizin yaşanmaması için sürdürdüğü yatıştırma politikası sonuç vermemiş ve 1956 yılında kriz patlak vermiştir. ABD ve Sovyetler Birliği, yaşanan krizin çözülmesinde rol oynayarak Birleşmiş Milletler'de (BM) sorunda ortak bir tutum alarak işbirliğine gitmişlerdir.

İki süper gücün işbirliğine gitmesi bu dönemde hem dış politika analizi hem de Uluslararası İlişkiler teorisi açısından sıkça incelenen bir husus olmuştur. Nitekim ideolojik tutumlar ve ulusal çıkarlar bakımından farklı pozisyonlardaki iki süper gücün Süveyş Krizi'nde işbirliğine gitmesi Soğuk Savaş'ın genel seyri açısından önemli bir olaydır. Devletlerin işbirliğine gitme olasılıklarını daha yüksek gören liberaller devletlerin ortak çıkarı olduğunda işbirliğinin mümkün olduğunu iddia etmektedir. Liberalizm, her ne kadar uluslararası sitemin anarşik olduğunu iddia etse de anarşi içerisinde dahi devletlerin arasında uzun dönemli ortak çıkarların varlığının işbirliğini mümkün kıldığını iddia etmektedir. Buna karşılık neorealizm, uluslararası sistemin yapısının anarşi olması sebebiyle devletlerin hile ve göreceli güç kaygıları nedeniyle işbirliğine gitmelerinin zor olacağını iddia eder. Neorealistler, anarşi ve etkilerinin devletlerin davranışlarını etkilediklerini öne sürer. Devletler anarşi ortamında güç peşinde koşarlar ve güç dengesini sağlayabilmek için gücü bir araç olarak kullanırlar. Neorealizm için önemli olan büyük güçlerin uluslararası sistem içerisindeki çıkarlarıdır.

İdeolojik bir çatışma ortamında yaşanan Süveyş Krizi iki süper gücü ve diğer devletleri etkilemiştir. Kriz esnasında yaşanan gelişmeler devletlere ulusal politikalarının belirlenmesinde önemli araçlar olmuştur. Süveyş Krizi'nde büyük güçlerin ulusal çıkarları bir noktada kesişerek krizin çözülmesini sağlamıştır. ABD'nin Ortadoğu'da oluşan güç boşluğunun Sovyetlerin doldurmasını tehdit olarak algılaması ABD'yi harekete geçirmişken ABD, Sovyetler Birliği'nin krizi fırsata çevirmesini engelleme doğrultusunda hareket etmiş ve ulusal çıkarları yönünde davranmıştır. Bu çalışmada liberalizm ve neorealizm teorilerinin temel varsayımları üzerinden Süveyş Krizi'nin gelişimi tartışılacak ve krizin çözülmesinde rol oynayanın ortak çıkar olmadığını aksine ulusal çıkarların çok daha büyük bir rol oynadığı hipotezi kanıtlanmaya çalışılacaktır.

1. Süveyş Krizi'ne İlişkin Teorik Analiz

Uluslararası ilişkileri açıklamak konusunda temel teorilerden biri olan Liberalizm, uluslararası işbirliğini ve uyumu mümkün kılan durumları açıklamakla ilgilenmektedir (Viotti ve Kauppi, 2016: 129). Liberalizm, realizmde olduğu gibi sistemin bi-

ricik aktörü olarak sadece devleti görmez, devletin yanı sıra uluslararası ve hükümet dışı örgütlere, şirketlere ve diğer aktörler arasındaki ilişkilere de odaklanır. İşbirliği ile kurulan uluslararası kurumlar tehdit ve güvensizlik ortamını kaldırabilir ve bu ortam yerine ortak çıkar, ortak güvenlik algılarının var olduğu ortam oluşabilir. Liberalizm demokrasi, insan hakları, adalet, barış, karşılıklı bağımlılık konularını odak noktasına alır. Siyasi özgürlüğü, demokrasiyi ve anayasal güvence altına alınan hakları savunur. Bireyin özgürlüğü ve kanun önünde eşitliği ayrıcalıklı hale getirir (Burchill, 2005: 55). Liberalizm, realizmin savunduğu gibi insan doğasını bencil, kötü ve sürekli gücün peşinden koşan olarak tanımlamaz.¹ Liberalizm insan doğasının iyi olduğuna inanır. İnsan doğasının bulunduğu ortamdaki kötü olduğunu savunur. Her insan başkalarının iyiliğini düşünerek hareket edebilir. Liberalizm, realizmin aksine insan doğasının işbirliğine yatkın olduğunu savunur. Eğer insanlar, iyilik yönünde hareket ederek beraber kurallar koyabilirlerse ve işbirliğini sağlayabilirlerse ortak çıkar oluşması sağlanabilir. Liberalizm, bireyi esas konuma alarak bireyin siyasal özgürlüğünden bahseder. Liberalizme göre bireyin varlığı, diğer bütünlerin varlıklarından (sınıf, halk gibi) daha gerçektir. Birey, insan toplumlarının her türlü kurum ve yapıların üstünde olarak toplumsal bütünden daha fazla ahlaki değere sahiptir. Birey ve bireysel haklar, toplum ve toplumsal haklardan önce vardır (Çetin, 2001: 221). Bireycilik, doğal hukuk, özgürlük, hukukun üstünlüğü, sınırlandırılmış devlet düzeni, rasyonellik ve ilerlemeye duyulan inanç konularını vurgulayan liberalizm birincil kaygısı her türlü devlet müdahalesine karşı bireysel hak ve özgürlüklerin savunulmasıdır (Çıtak ve Şen, 2014: 7).

Realizm, uluslararası sistemin yapısının anarşi olduğunu varsayarak işbirliğinin mümkün olmadığını öne sürer. Anarşi, devletlerin üzerinde herhangi bir otoritenin bulunmayışıdır. Devletler, kendi ulusal çıkarlarına göre politikalarını oluşturarak davranışlarını sergilerler. Fakat liberalizm, devletlerin üzerinde bir düzenleyicinin olabileceğini, bu düzeni sağlayacak kurumlar olduğunu ve anarşinin ortadan kalkabileceğini savunmuştur. Savaş ve anarşinin kaçınılmaz olduğunu kabul etmezler. Liberallere göre karşılıklı kolektif işbirliği ile savaştan kaçınmak mümkün olabilir ve anarşi ortadan kalkabilir. Devletlerin ortak çıkar, ortak güvenlik tutumları için birlikte çalışabileceğini öne sürerler. Liberalizm, realizmin savunduğu ulusal çıkar ve güç politikasının yerine devletlerin karşılıklı işbirliği yapabileceklerini iddia eder. Kurumsallaşma ve normlar yardımıyla beraber insan doğasının işbirliği yapma özelliğini esas alarak işbirliğini mümkün kılar. Realizmin öne sürdüğü hile ve kandırmayı kurumlar ve normlar ile bunu engellemenin mümkün olmasıyla beraber uluslararası resmi bir örgütün yokluğunda bile normların ve aktör beklentilerin belirli bir konu alanında birleştiği yerde uzlaşmanın mümkün olacağını öne sürerler (Viotti ve Kapuppi, 2016: 131). Bu şekilde işbirliği sağlansa uluslararası politikanın konusu realizmin savunduğu güç politikasının yerine refah, gelişme, ticaret gibi işbirliğini getiren konular yer alır.

1 İnsan doğası değerlendirmesi için bkz: Hans J: Morgenthau, Uluslararası Politika, Çev. Baskın Oran ve Ünsal Oskay, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, Ankara 1970, Türkçe 1. Basım, Cilt.1, ss. 2- 4

Liberalizm, realizmin esas aldığı göreceli kazancın (relative gain) yerine mutlak kazançta önem vermektedir (absolute gain). Realizme göre göreceli kazancın devletlerin birbirlerine karşı düşmanca yaklaşabileceği ortam oluşturması sebebi ile işbirliği mümkün değildir. Devletler, kendilerini ve elde ettikleri kazançları, diğer devletlerle ve kazançlarıyla karşılaştırarak daha güçlü olma amacıyla hareket ederler. Göreceli kazanç, ortak çıkar ve işbirliğini engelleyerek devletlerin birbirine dostça yaklaşmasına izin vermemektedir. Liberalizme göre ise devletler işbirliği yoluyla mutlak kazanç elde ederler, bu kazancı elde etmek için işbirliğine başvururlar. Mutlak kazanç, devletlerin birlikte kazanç elde etmesi sayesinde birbirlerine dostça yaklaşmalarını sağlar. Böylelikle devletler birbiriyle savaşmayarak veya sadece güç peşinde koşmayarak barış ve refah ortamı sağlanabilir.

Liberalizm öncülerinden biri olan Immanuel Kant (1724- 1804), devletler arasında çıkar uyumunun mümkün olacağını iddia etmiştir. Ünlü eserlerinden biri olan Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme adlı eserinde barışın nasıl mümkün olacağına dair fikirlerini anlatır. Kant, evrensellik anlayışı ile dünya vatandaşlığı fikri ve bir barış aracı olarak oluşturulan devletler arası birliği savunmuştur. Kant'ın fikri, savaş olmadan insanların özgürce yaşayabildiği dünyadan oluşmaktadır (Viotti ve Kauppi, 2016: 134). Kant, devlet teşkilatının cumhuriyetçi olması gerektiğini söyler. Kant'a (Abadan ve Meray, 1960:18; Cesim, 2019: 9) göre: "toplum sözleşmesi fikrinden doğan, cumhuriyetçi esas teşkilat bir milletin kanunlarına temel olmalıdır ve hürriyet, bağlılık, eşitlik prensiplerine dayanan tek düzendir." İşbirliğini cumhuriyetler tarafından kurulacağını öne sürer. Kant, fikrini ahlak ve hukuk üzerine inşa eder. Kant, barışın sağlanmasının ahlaki ilerleme ile olacağını düşünür. Bunun sebebi olarak ahlaki aklın savaşa karşı çıkacağını ileri sürer (Cesim, 2019: 3; Hasner, 1987: 597; Karaosmanoğlu, 2007: 167). Bireyi ve cumhuriyetler rejimlerini değersizleştiren toplum ve uluslararası çevrenin oluşturduğu insan doğasına karşı olumsuz şekillenmeyi reddetmiştir. İnsani koşulları değiştirmek için daha iyimser olasılıkların değerlendirilmesi fikrini paylaşır. Kant'a göre barışa meyilli olan cumhuriyetlerin sayısı arttıkça 'kalıcı barış'a ulaşmak için mesafe daha da kısılacaktır. Devletler dönüşürse uluslararası anarşinin şiddetli göstergelerin üstesinden gelinebilir (Viotti ve Kauppi, 2016: 134).

Bunlara ek olarak işbirliğini iyi anlatan oyun teorilerinden birisi Jean J. Rousseau'nun (1754) anlatımıyla geyik avı oyunudur. Bu oyunda ava çıkan iki kişi vardır. Avlanacak hayvanlar geyik ve tavşandır. İki avcı birbirinin neyi avlayacaklarından haberi olmadan hayvanlardan birini avlamalıdır. Eğer iki avcı anlaşıp geyiği avlarsa her iki taraf da kazanç sağlayacaktır. İşbirliğinden kazanç elde edeceklerdir. Fakat avcılardan biri tavşanı avlarsa geyiğin kaçmasına sebep olarak bir taraf yarar sağlayamayacaktır. Tavşanı avlayan fayda sağlamış olsa bile geyiğin etinden daha az değeri olduğu için az fayda kazanmış olacaktır. Geyik avı oyunun üzerinde durduğu taraflar ortak kazanç sağlayabilecek olmasıdır. Tarafların bencil davranmayarak, birbirleriyle işbirliğinde bulunarak kazanç elde edeceklerine vurgu yapar.

Kısaca liberalizm, bireyleri esas alarak onların haklarını ve özgürlüğü sağlanmasını talep eder. Sadece devletlerin ana aktör olmadığını devletlerin yanında kurumların, devletlerarası ilişkileri de kapsayan bağlara odaklanır. Anarşinin ortadan kalkabileceğini bunu uluslararası kurumlarla ve normlarla beraber düzeni sağlamanın, devletleri denetlemenin mümkün olduğunu iddia eder. İnsan doğasının kötü olmadığını, insanın işbirliği yapma özelliği olduğunu savunur. İşbirliğinin sağlaması ile beraber devletlerin ortak çıkarlara ve ortak güvenliklere sahip olacağını öne sürerler. Liberalizm için herkesin kazanması esastır. Realizm gibi göreceli kazanç ile olduğu gibi kıyaslama yapmayı önermez. İşbirliği yaparak hile ve kandırmanın olduğu ortamdan uzaklaşılabilir. Böylelikle kolektif güvenlik sistemi oluşturularak ortak güvenlik sağlanabilir.

Uluslararası ilişkiler kuramında sistemi açıklayan teorilerden bir diğeri neorealizmdir. Neorealizm, realizmden farklı olarak dış politikayı açıklamaktan ziyade uluslararası sistemin yapısını açıklar. Realizm insan doğasıyla dış politikayı açıklarken, neorealizm uluslararası politikayı sistemin yapısıyla açıklar. Neorealizmin öncüsü olan Kenneth Waltz bir uluslararası politika teorisinin sadece siyasi yapıların neden-sonuç ilişkilerini tanımladığı ölçüde başarılı olacağını öne sürer (Kolasi, 2016: 142; Waltz, 1979: 70). Waltz, uluslararası sistemin yapısının anarşi olduğunu iddia ederek sistem yapısının devletlerin davranışları üzerinde etkisi vardır. Uluslararası sistemin yapısının anarşik olması devletleri bir güç ikilemi içine iter. Devletler kendi güvenliklerini sağlarken diğerlerinin korkusunu arttırmadan sağlaması gerekir (Eralp, 2019: 150). Uluslararası sistemin anarşik yapısı sebebi ile devletlerin birbirine karşı düşmanca yaklaşması savaşın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Uluslararası sistemin yapısı anarşi olduğundan devletler arasında şüphe oluşmaktadır. Kimse birbirinin niyetini bilemediği ve emin olamadığı için birbirlerine karşı şüpheyle yaklaşır. Anarşi güvenlik ikilemine sebep olarak belirsizlik yaratmasıyla beraber devletlerin davranışlarını etkiler. Anarşinin neden olduğu güvensizlik güvenlik politikalarını oluşturarak silahlanma ve güçlü olma yarışı ortaya çıkar. Uluslararası sistem self-help (kendi kendine yardım) sistemi olmasıyla beraber devletler hayatta kalmak amacıyla hareket ederler. Neorealizmde güç önemli bir kavramdır; fakat realizmde olduğu gibi devletlerin ontolojik amacının güç elde etmek olduğu fikrine şüphe ile yaklaşılır. Neorealizme göre devletlerin ontolojik amacı ise gücü bir araç olarak kullanarak hayatta kalmaktır (survival). Devletler liberalizmin öne sürdüğü mutlak güçlerine (absolute power) bakmazlar, devletler için önemli olan göreceli güçtür (relative power). Devletler kendi güçlerini başkalarıyla kıyasladıklarında gücün bir şey ifade ettiğini savunurlar. Realizme göre işbirliğinin önünde iki büyük engel bulunur. Devletin hile ve göreceli kazanım hakkındaki kaygıları işbirliğinin olmasını engeller (Grieco, 1988: 487). Anarşi ve rasyonellik açısından göreceli güç sebebiyle devlet karşı tarafın kendisinden daha güçlü olmasına izin vermek istemediği için işbirliğini mümkün kılmamaktadır. Çünkü devletlerin işbirliğini yapığı takdirde göreceli gücünde bir şey değişmediğini öne sürer.

Devletler, uluslararası sistemde kendi ulusal çıkarlarının peşinden koşarlar. Rasyonel aktör olan devletler faydanın yüksek, maliyetin düşük olan stratejiyi tercih ederler. Devletler askeri, ekonomi ve materyal güçlerinin arttırılmasını amaçlarlar. Ekonomik gücün askeri güce dönüştürülmesi önemlidir. Devletler, güvenlik ikilemi içinde olması sebebi ile savunma sistemi için önemli olan askeri güvenlidir. Bunlara ek olarak, Neoliberalizmin belirlediği yapı çerçevesinde önemli özelliklerinden bir tanesi de denge unsurudur (Çıtak ve Şen: 2014: 37). Neorealizm, güç dengesine önem verdiği için sistemin iki kutuplu olmasını tercih eder. Eğer uluslararası sistem iki kutuplu olursa devletlerin birbirini analiz etmesi daha kolay olacaktır. Bu yüzden güç dengesi tek kutuplu sistemde zor olmasıyla beraber çok kutuplu sistemde birden fazla devlet barındırmasından dolayı analiz etmenin daha zor olacağı için neorealizm iki kutuplu sistemi tercih eder. Bu kutupluluğu ortaya çıkaran güç dağılımıdır. Kenneth Waltz, uluslararası sistemin yapısının üç özelliğinden bahseder; sistemin düzenleyici ilkesi (ordering principles), birimlerin işlevleri (the character of units) ve güç dağılımı (the distribution of capabilities). Bunlardan en önemlisi güç dağılımıdır. Bir sistemin yapısının değişmesi, sistem birimleri arasındaki güç dağılımındaki değişikliklerle bağlantılıdır (Keohane, 1986: 92). Güç dağılımındaki değişiklikler gerçekleşirse uluslararası sistemin yapısı da değişir. Örneğin, uluslararası sistem çok kutuplu yapıdan iki kutuplu yapıya geçiş yaparsa sistemin yapısı değişmiş olur.

Anarşinin devletlerin davranışları üzerinde diğer bir etkisi de algıdır. Uluslararası sistemde devletlerin birbirine karşı şüphe ile yaklaşımları, birbirlerinin niyetlerini bilememeleri sebebi ile devletler kimin tarafından tehdit geleceğini tahmin edemeyebilir. Bir devletin daha güçlü olması daha çok silahlanması ya da daha çok söz sahibi olması diğer devletlerin o devleti tehdit olarak algılamasına sebep olabilir. Tehdit algısı devletlerin izleyeceği politikaları ve sergileyeceği davranışları etkiler. Devletlerin sahip oldukları güçleri sayesinde gerçekleştirdikleri eylemler, devletler arasında birbirlerine karşı tehdit algısı oluşturabilmektedir. Buldukları uluslararası ortamda güç dengesizliği mevcut ise birbirlerine karşı güvensizlik duyarlar. Bu durumu da önleyecek veya düzenleyecek bir otorite uluslararası sistemde olmadığı için tehdit algısı sebebiyle devletler birbirine güvenmemektedir.

Sonuç olarak uluslararası sistemin yapısının anarşinin sebep olduğu belirsizlik, güvensizlik, tehdit algısı, niyetleri tahmin edememe, şüphe ve korku sebebiyle devletlerin davranışları etkilenir. Devletler, anarşinin sebep olduğu güvensizlik ortamında silahlanma yarışına girerler. Tüm bu nedenlerden yüzünden devletler güç kullanımına başvururlar. Daha açık bir ifade ile gücü bir araç olarak kullanarak hayatta kalmayı amaçlarlar. Anarşinin etkisiyle devletler, göreceli güçlerini gözeterek kendi güçlerini diğerleriyle kıyaslayarak hareket ederler. Çünkü en büyük tehlike güçlüden gelmektedir. Göreceli güç ve hile kaygılarının olması işbirliğini engeller. Waltz, sistemin iki kutuplu olmasının avantajlarından dolayı güç dengesinin daha kolay sağlanacağını belirtmiştir. Neorealizm, devletlerin kendi çıkarlarını gözetmeleri sebebiyle ulusal çıkar olgusunun dikkate alınması gerektiğini öne sürer.

2. Süveyş Krizi (29 Ekim 1956-7 Kasım 1956)

Soğuk Savaş döneminde Ortadoğu bölgesinde önemli olan ve Mısır'ın değerli noktalarından biri Süveyş Kanalı'dır. Bu kanal, diğer büyük devletler için ticari bir yoldur; ekonomik kazanç açısından yüksek gelir getirmiştir. Süveyş Krizi'nden önce kanalda Büyük Britanya'nın askerleri bulunuyordu. Fakat 1952 yılında Mısır'da meydana gelen darbe ve sonrasında yaşanan gelişmeler, Arap Milliyetçiliği ideolojisi altında gerçekleşen olaylar ve Süveyş Krizi de dahil olmak üzere Süveyş Kanalı için mevcut statükoya meydan okumalar geliştirmiştir. 1952 yılında Mısır'da Cemal Abdül Nasır ve Muhammed Necip (Mısır'ın ilk devlet başkanı) liderliğinde Hür Subaylar isimli grup yeni rejim ile bir darbe gerçekleştirdi (Cleveland, 2008: 338). Hür Subaylar, İngiliz işgaline son vermek, reform ve sosyal adalet fikirleriyle hareket etmeyi amaçlamışlardı. 1951 yılında ordu içinde gizli bir grup olan Hür Subaylar darbeden sonra hükümete yön verecek altı maddelik bir program hazırlamışlardı. Programın amacında İngiliz sömürgeciliğine son verilmesi, onun Mısırlı işbirlikçilerinin buldukları makamlardan atılmaları, feodalizmin kaldırılması, devletin yabancı sermayenin kontrolünden kurtarılması, güçlü bir milli ordu kurulması ve sağlıklı bir demokratik hayatın tesis edilmesi bulunuyordu (Cleveland, 2008: 339). Buna ek olarak hür subayların iki önemli hedefi vardı. Bunlardan biri Kral Faruk'u tahttan feragat ettirmek, diğeri ise Süveyş Kanalı'nı millileştirmektir. Hür Subaylara göre kanal bağımsız olmalıydı; bu bağımsızlığı elde edebilmek için de Kral Faruk tahttan indirilmeliydi. Bu düşünceleri Kral Faruk'un Britanya ile işbirliği içinde olduklarını düşünmelerinden kaynaklanıyordu.

Darbeyle beraber Hür Subaylar, rakipleri Kral Faruk'u sürgüne gönderdiler. 1953 yılının Haziran ayında Mısır Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber Mısır'ın bağımsız olabilmesi için Mısır'a ait olan şirketleri millileştirmeye başladılar. Ordu generali Necip, yeni rejimi yönetiyordu. Yönetim organı ise daha genç, daha radikal, Hür Subayların egemen olduğu Devrim Komuta Konseyi (Revolutionary Command Council) idi (McNamara, 2003: 25). Aynı zamanda konumuna giderek güç katan Nasır 24 Şubat 1954'te Mısır'da kontrolü ele geçirmiş ve Devrim Komuta Konseyi'nin kaldırılmasıyla subayların çoğuna yeni rejimde görevler verilmiştir (Gökçe, 2018: 96). Yıl 1956'ya geldiğinde, Ocak ayında yeni yasanın ilan edilmesiyle beraber Mısır'da Başkanlık sistemine geçilmiştir (Akman, 2013:296; Gabrielli, 1961:135). Bunun sonucunda Nasır Mısır'ın cumhurbaşkanı olmasıyla Arap milliyetçiliği politikasını izlemiştir. Bu gelişmeler yaşanırken Mısır'ın İngiltere'yle olan ilişkilerinde bir bozulma söz konusuydu. Çünkü Mısır, Süveyş Kanalı ve Sudan'da İngilizlerin bulunmasından oldukça rahatsızdı. İngiltere ve Mısır arasındaki yapılan müzakereler sonucunda 1954'te imzalanan anlaşmayla, İngilizlerin yirmi ay içinde Süveyş Kanalı üssündeki askerlerini çekmesi kararlaştırıldı (Cleveland, 2008: 343). Olayların bu şekilde seyretmesiyle İngiltere'nin boşaltmasına rağmen birkaç ay sonra yaşanacak Süveyş Krizi'ne yol açacak sebepler de sıralanıyordu.

Soğuk Savaş döneminde Sovyet tehdidine karşı ABD tarafından oluşturulan Bağdat Paketi'ne Nasır emperyalizmin bir uzantısı olduğu düşüncesi sebebiyle katılmamıştır. Nasır'ın bu hareketiyle Batı ittifakından uzaklaşmış olsa da askeri yardıma ihtiyacı vardı (Cleveland, 2008: 344). Çünkü bu yıllarda Mısır- İsrail arasında yaşanan çatışmada İsrail'in askeri gücü daha baskın gelmesi sebebiyle Mısır askeri olarak yardıma ihtiyaç duyuyordu. Ancak Nasır'ın ABD'den silah yardım talebi bulunmuş ve reddedilmiştir. Bu sebep ile Nasır yönünü Sovyetler Birliği'ne çevirerek Moskova ile ilk temaslar başlamıştır. İsrail'in saldırgan tavırlarından korunmak için silah temin etme talebi Çin tarafından Sovyetler Birliği'ne iletilmiştir. Kısa bir zaman sonra 18 Mayıs 1955'te Sovyetler Birliği, silah satmaya hazır olduklarını Mısır'a bildirmiştir. 27 Eylül 1955'te Mısır, Çekoslovakya ile ticari bir anlaşma yaptığını, Çekoslovakya'dan silah ve mühimmat alacağını ve buna karşılık bu ülkeye pirinç ve pamuk vereceğini duyurdu (Akman, 2013: 298). Bu gelişmelerin yanında Süveyş Krizi'ne neden olacak diğer önemli sebep Asuan Barajı projesi nedeniyle meydana gelen anlaşmazlıklardır. Proje ülkeye ekonomik fayda sağlaması için yapılmıştır; fakat yapım aşamasında gereken maliyet çok yüksek olduğundan Mısır dış yardım arama çabalarına başlamıştır. 1955 yılının sonlarında Mısır'ın Dünya Bankası yetkilileri ile görüşmesiyle beraber ABD ve İngiltere'nin katılımıyla kredi paketi onaylanmıştır. Ancak Nasır, krediyi kabul edip etmemeyi düşünürken ABD 1956 yılının Temmuz ayında kredi teklifini geri çektiğini ilan etmiştir (Serbest, 2017: 698- 699). Bunun üzerine Nasır, 26 Temmuz 1956'da Süveyş Kanalı'nın kontrolünün Mısır'da olması gerektiği düşüncesiyle kanalı millileştirmiştir. Bu karar, Nasır hakkında Batılı devletlerde olumsuz bir etki oluşmasına sebep olmuştur.

Batılı devletler Nasır'ın bu kararını şaşkınlıkla karşılayarak harekete geçmişlerdir. İngiltere Başbakanı Anthony Eden, Nasır'ın bu kararını "hırsızlık" olarak değerlendirmiştir. ABD, İngiltere ve Fransa ile üst düzey görüşmeler yapmış, Sovyetler Birliği'nin bu sorunu fırsata çevirmesini engellemek için çaba sarf etmesine rağmen beklediği sonucu alamamıştır. Buna ek olarak önemli noktalardan biri Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde (BMGK) yapılan görüşmelerdir. Müzakerelerde İngiltere ve Fransa'nın sundukları karar tasarısının ikinci kısmını Sovyetler Birliği veto etmiştir (Akman, 2013: 312). İngiltere Fransa ve İsrail ittifak kurarak askeri hareket için gizli bir anlaşma yapmışlardır (Cleveland, 2008: 345). İsrail'in bu ittifaka katılmasının sebebi büyüyen Arap milliyetçiliğine duyduğu korku yüzündendir. İsrail'in Süveyş Kanalı'nın doğusunu ele geçirmesi, bu arada da İngiliz ve Fransızların diplomatik yollardan girişimlerde bulunması kararı yapılan görüşmelerde mevcuttu (Gökçe, 2018: 116). İlk olarak İsrail 29 Ekim 1956'da Sina'ya saldırmıştır. İki gün sonra İngiliz hava kuvvetleri, Kahire yakınlarındaki ve kanal bölgesindeki askeri hedefleri bombalamaya başlamışlardır. İsrail hava kuvvetleri, kanalın doğu kıyısına ulaşmıştır. 5 Kasım'da Fransız paraşütçüleri Port Said'e iniş yapmışlardır (Cleveland, 2008: 346). Bunun üzerine Sovyetler Birliği İngiltere ve Fransa'nın geri çekilmesi gerektiğini söylemiş, aksi takdirde Batı Avrupa'ya füzeler yağdıracağını belirterek tehditte bulunmuştur. Aynı gün ABD Başkanı Eisen-

hower, mesaj ileterek ABD ve Sovyetler'in Mısır'a ortak bir kuvvet göndererek savaşı sonlandıracağını aksi takdirde üçüncü dünya savaşının ortaya çıkacağını bildirmiştir (Akman, 2013: 315). Ayrıca ABD, Fransa ve İngiltere'nin bu hareketlerini kınayarak ekonomik yaptırımlarla üçlü ittifakı tehdit etmiştir.

Eisenhower, İngiltere'den Birleşmiş Milletler'in (BM) ateşkes çağrısını kabul etmesini istemiş ve bunun üzerine İngiltere 6 Kasım'da bu ateşkesi kabul etmiştir. Fransa'nın da İngiltere'yi takip etmesi ve İsrail'in de ateşkesi kabul etmesiyle 7 Kasım 1956'da kriz sona ermiştir (Akman 2013: 315). İngiltere ve Fransa Aralık ayında Mısır'dan kuvvetlerini çekmişler ve İsrail ise Mart ayında çekilmesini tamamlamıştır. Bu çekilmelerin ardından BM barış gücü bu bölgelere yerleştirilmiştir.

Süveyş Krizi'nin sona ermesiyle Nasır'ın Arapların gözünde prestiji artmış ve Mısır vatandaşı olmayan pek çok Arap için dahi Pan-Arap kahramanı olarak görülmeye başlanmıştır. Bu durum, zaten yükselmekte olan Arap milliyetçiliği açısından da yeni ve önemli bir döneme işaret etmektedir. İki süper gücün – uluslararası konjonktürü korumak saiki ile- Mısır'ın egemenliğini savunmasının da etkisiyle Kanal, Mısır'ın elinde kalmıştır. Bu önemli olay aynı zamanda iki eski büyük imparatorluk olan İngiltere ve Fransa'nın da büyükler liginden düşmesi ile sonuçlanmıştır. Keza ABD'nin yardımı olmadan bu üçlü ittifakın bölgede hakimiyet kurmasının söz konusu olmadığı da anlaşılmıştır. Süveyş Krizi, krizin sona ermesinde önemli bir rol oynayan iki süper güç olan ABD ve Sovyetler Birliği'ni ulusal çıkarlarının örtüşmesi neticesinde Mısır'ın lehine bir durum ile neticelenmiştir.

3. Süveyş Krizi'nin Çözülmesinde Ulusal Çıkarların Rolü

Süveyş Krizi'nin yaşandığı dönem Soğuk Savaş'ın yükselen bir ivme ile sürdüğü yıllardır. Soğuk Savaş döneminde dünya düzeni iki kutuplu sistemden oluşuyordu. Bir tarafta ABD diğer tarafta Sovyetler Birliği yer almaktaydı. ABD Batı ittifakını temsil ederken Sovyetler Birliği de Doğu ittifakını temsil etmekteydi. Soğuk Savaş döneminde tüm dünya iki süper gücün ideolojilerin çatışma alanı haline dönüşmüştür. ABD kapitalizm ve liberal demokrasiyi savunurken Sovyetler Birliği'nin ideolojisi de komünizmdi. İki büyük güç kendi ideolojilerini yaymak için politikalar ve stratejiler belirliyor ve buna göre hareket ediyorlardı.

Geçmişte olduğu gibi Soğuk Savaş döneminde de en önemli çıkar çatışması yaşanan bölgelerden biri Ortadoğu idi. Ortadoğu'nun değer noktası olarak Mısır elinde olan iki süper gücü bile işbirliğine itecek kıymetli bir hazineye yani Süveyş Kanalı'na sahipti. Süveyş Kanalı'nın küresel ticaretteki stratejik konumu, bu çekişme ve rekabetin en önemli nedeniydi. Mısır'da gerçekleşen darbeden sonra ülkede yönetim biçiminin değişmesiyle beraber Arap Milliyetçisi bir retorikle başa gelen Nasır'ın, Süveyş Kanalı'nın kontrolünün Mısır'da olması gerektiğini savunarak kanalı millileştirilmesiyle beraber, Kanal uluslararası bir krizin merkezi haline geldi. Bu millileştirme hareketinden daha öncesinde Kanal'da askerleri bulunan Büyük Britanya ve diğer

Batılı devletler ise mevcut durumdan zarar görmeye başlamışlardı. Bunun yanı sıra krizin başında Mısır'ın ABD ile sorunlar yaşamaya başladığı ve Sovyetler ile daha yakın temas kurmaya başladığının da altı çizilmelidir. ABD, Sovyetlerin Ortadoğu'da yayılmasından endişe ettiği için İngiltere ve Fransa ile görüşmeler yapmış olsa da mevcut gerilimin silahlı bir krize doğru evrilmesini engelleyememiştir.

İngiltere ve Fransa, Süveyş Kanalı'nın millileştirilmesinden büyük rahatsızlık duyup gizli anlaşma yaparak hareket etmişlerdir. Bu ittifaka, artan Arap milliyetçiliğinden tedirgin olan İsrail de katılmıştır. İşgale başlayan bu devletler ilerleme kaydetmiş olmalarına ve Nasır'ı devirecek kadar ilerlemelerine rağmen başarılı olamamışlardır. Sovyetler Birliği ise ortaya çıkan ittifakı nükleer silahlarla tehdit ederek, planlarına karşı çıkmıştır. ABD ise üçlü ittifakın projesine karşı çıkarak, üçüncü bir dünya savaşına neden olabilecek bir gerilimden uzak durulmasını savunmuştur. İki süper güç BM nezdinde hareket ederek, ABD'nin İngiltere'yi ateşkese çağırmasıyla beraber kanaldan askerler çekilmiştir. Süveyş Krizi birbirine karşı iki süper gücü işbirliğine zorlayarak, BM nezdinde ortak bir pozisyon oluşturarak ve anlaşma yaparak krizi sonlandırmıştır. Süveyş Krizi'nin çözülmesinde iki süper gücün işbirliğine gitmesini ve olası bir üçüncü dünya savaşının çıkmasını istememelerini liberaller ortak çıkar olarak değerlendirmişlerse de gerçekte yatan sebepler iki süper gücün kendi ulusal çıkarları uğruna hareket etmişlerdir. Keza iki kutuplu sistemde iki süper güç Süveyş Krizi'nin çözülmesinde ulusal çıkarlarına ters düşen durumları engellemeye ve ulusal çıkarlarına uygun olana odaklanmıştır.

Neorealizme göre uluslararası sistemin yapısının anarşi olmasıyla sebebiyle oluşan belirsizlikler, tehdit algısı, güvensizlik, niyetleri tahmin edememek ve göreceli kazanç devletlerin davranışlarını etkileyen faktörlerdir. Bu yüzden devletler kendi ulusal çıkarları peşinde koşarlar. Sovyetler Birliği'nin nükleer ile tehdit etmesi üzerine tehdit algısı oluşturarak ABD'nin de nükleer ile cevap vermesi korkunç bir dünya savaşına sebep olabilirdi.

Anarşinin olduğu ortamda silahlanma yarışı vardır ve tehlikeli olan daha güçlü olandır. Diğer etkenlerden biri de İngiltere ve Fransa'nın ABD'nin haberi olmadan gizli bir şekilde hareket etmesinin ABD'yi rahatsız etmesi ve Süveyş Krizi çözülmeseydi İngiltere ve Fransa'nın Süveyş Kanalı'nı ele geçirdikten sonra sömürge tarihine dönme isteği niyetinde olabilirdi. İki kutuplu sistemde Batı dünyasının lideri olarak hareket eden ABD açısından bu durum kabul edilmezdi.

Bir diğer unsur ise ideolojik rekabettir. Dekolonizasyon döneminde eski sömürge-lerde komünizmin giderek taraftar bulmaya başlaması ABD için bir tehdit iken, Mısır halkı ve yönetiminde Sovyetler Birliği'nin giderek sempati kazanması ABD'nin ideolojik çıkarları için riskliydi. Bu sempatinin devam etmesi Ortadoğu'da dekolonizasyonla ortaya çıkabilecek güç boşluğunu Sovyetlerin doldurmasına neden olabilirdi. Göreceli kazanca bakarak ABD'nin kendisini kıyasladığı Sovyetlerin güç boşluğunu doldurması güç dengesini bozabilecek bir unsur olması nedeniyle endişe vericiydi. Bu yüzden

ABD, Ortadoğu bölgesinde proaktif bir rol oynaması gerektiğini düşünmekteydi. Süveyş Krizi devam etseydi Sovyetlerin Ortadoğu'da kazandığı sempati, sömürge döneminden miras kalan Batı- karşıtlığı sayesinde daha da arttırabilir ve komünizm bölgede daha da güçlenebilirdi. ABD'nin ulusal çıkarlarına ters düşen bir durumla karşı karşıya kalabilirdi. Bu belirsizlik de iki süper gücü işbirliğine iten sebepler arasında sayılabilir. Sovyetler Birliği açısından da ülkenin 1956 yılında Macaristan'a yaptığı müdahalenin yarattığı büyük endişe azalmış, bu kriz sayesinde dikkatlerin başka yöne çekilmesi sağlanmış ve Sovyetler saldırgan ülke imajından, İkinci Dünya Savaşı ile elde ettiği "kurttarıcı ülke" imajına geri dönme fırsatı bulmuştur (Kılıçoğlu, 2021: 746).

ABD, Ortadoğu'daki yaşanan gerilimin bir an önce sona ermesini istiyordu. Bu yüzden Nasır'ı koruyarak hareket etmiştir. ABD'nin izlediği politikanın altında yatan sebep Macar ayaklanmasıydı. Aynı zamanda ABD, Afrikalı küçük devletleri, emperyalistlerin saldırılarına karşı korumak ve adalet için çağrıda bulunmuştur. Bu dapeşte'de Sovyet müdahalesini protesto ederken, Batılı güçlerin Süveyş'te başlattığı operasyonunu desteklemesi ABD'yi tutarsız davranan konumuna düşürebilirdi. ABD'nin böyle bir algıya sebep olması gücünü olumsuz yönde etkileyebilirdi. ABD o zaman seçimlerle uğraşıyordu ve seçim zamanında Sovyetler ile uğraşmak istemiyordu (Goldschmidt, 1991: 278; Akman, 2013: 315). Krizin derinleşmesi sonucu Nasır'ın Sovyetler'e iyice yakınlaşma ihtimali vardı. Sovyetler'in de bu çatışmayı kendi çıkarına göre kullanabilirdi. Bu gelişmelerle Sovyet etkisinin Ortadoğu'da artmasına ABD engel olmak istemiştir (Kılıçoğlu, 2021: 748).

Sovyetler ve komünizm yayılcılığı ABD için her zaman tehdit olarak algılanmıştır. İki süper gücün ulusal çıkarları birbirinden farklı olduğu için bir bölgeyle temas haline geçtiklerinde niyetlerini ve bu doğrultuda kimin gücüne güç katacağını bilememektedir. Sovyetler Birliği de bu krizi kendi lehine kullanarak komünizmi yaymak ve gücüne güç katmak için kullanabilirdi. Bu tamamen ABD'yi rahatsız ediyordu. Çünkü ABD komünizmin yayılmasını güvensizlik ve tehdit olarak algılıyordu. İki süper gücün ideolojileri çatışma içindeyken böyle bir krizin çözülmesinde ulusal çıkarlar rol oynamıştır. ABD'nin müdahale etmemesi durumunda Batı- karşıtlığının oluşması da bir tehdittir. Bu ulusal çıkarlar ABD ve Sovyetler Birliği'ni BM nezdinde cephe almasını sağlamıştır. Ulusal çıkarlar önemli bir rol oynayarak, uluslararası sistemin anarşi olması sebebiyle oluşan korku, belirsizlik, algı, şüphe, güvensizlik ve göreceli kazanç iki süper gücü işbirliğine itmştir. Bu sebepler doğrultusunda ortak çıkardan bahsetmek pek mümkün değildir. Odak noktalar ulusal çıkarlardır ve kriz çözülmemesi durumunda oluşabilecek tehlikeli sinyallerin ve tehdit algılarının var olmasıdır.

Sonuç

Soğuk Savaş'ın yaşandığı dönemde Süveyş Krizi kilit noktalardan biridir. İki süper gücü ulusal çıkarları doğrultusunda işbirliğine itmştir. Liberalizm açısından bakıldığında bu işbirliği ortak çıkar doğrultusunda yapılmış olarak yorumlanabilir fakat

burada devletlerin ulusal çıkarları önemli rol oynayarak devletlerin kriz esnasındaki davranışlarını etkilemiştir. Liberalizmde, ortak çıkar ve işbirliğinin bağlılığını Süveyş Krizi sırasında görülmemektedir. İki kutuplu sistemde iki aktör işbirliği yaparken ortak çıkarda bulunmamıştır. İki süper güç için önemli olan göreceli kazançlarıdır. Batı ittifakını temsil eden süper güç olan ABD krizin çözülmesinde rol oynamasaydı oluşabilecek sonuçlardan biri Sovyetler'in Ortadoğu'daki güç boşluğunu doldurmasıydı. Sovyetler'in Ortadoğu'daki etkisinin artması ABD için büyük bir tehditti. Soğuk Savaş döneminde ABD'nin politikalarından ve çıkarlarından birisi Sovyetlerin yayılmasını engellemektir. Sovyetlerin güç kazanması ABD için korku oluşturup güvensizlik yaratıyordu. Süveyş Krizi'nin çözülmesinde de ulusal çıkarların rol oynaması olası bir işbirliğinde ortak çıkar doğrultusunda yapılmadığını, devletlerin kendilerini güçlendirmek için politikalar izlediğini göstermektedir.

Neorealizmin savunduğu varsayımlarından biri olan uluslararası sistemin yapısının anarşi olmasıyla devletlerin davranışlarını etkilemesi Süveyş Krizi'nde de görülmektedir. Anarşinin yarattığı güvensizlik ortamı, ABD'nin göreceli kazancı ve ulusal çıkarları açısından tehdit algısı oluşturması sebebiyle ABD harekete geçmiştir. Kriz Sovyetlerin işine yarayabilme ihtimalini göz önüne alarak tehdit edilme olasılığı olan ABD, krizin çözülmesi için Sovyetlerle beraber BM nezdinde işbirliğine gitmiştir. Anarşinin oluşturduğu belirsizlik ve algı Süveyş Krizi sırasında ABD'nin davranışlarını etkilemiş ve bu doğrultuda ulusal çıkarlarını korumak için hareket etmiştir.

Bu çalışmada uluslararası ilişkiler teorilerinden olan işbirliğinin mümkün olabileceğinden bahseden liberalizme ve ulusal çıkarlar doğrultusundan hareket edilmesini savunan neorealizme değinilmiştir. Bu çalışmada, Süveyş Krizi'nin arka planından bahsedilerek Süveyş Krizi'nin çözülmesinde ABD'nin ve Sovyetler Birliği'nin yaptığı işbirliği temelinde liberalizmin savunduğu ortak çıkarın olmadığını, neorealizmde önemli olan ulusal çıkarlar doğrultusunda işbirliğine gittikleri incelenmiştir. Buna ek olarak Ortadoğu'nun önemi Süveyş Krizi sırasında bir kez daha anlaşılmıştır. Ortadoğu hem iki süper gücün hem de Batı Avrupa devletlerinin çıkarları açısından büyük önem taşımaktadır. Uluslararası sistem yapısından etkilenen devletler de bu bölgede politikalarını ulusal çıkarlarına göre belirleyerek uygulamışlardır.

Kaynaklar

- Akman, H. (2013). ABD'nin Ortadoğu Politikaları ve Türk Dış Politikasına Etkileri (1952-1964). Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Burchill, S., Linklater, A., Devetak, R., Donnelly, J., Nardin, T., Paterson, M., Smith, R. C., & True, J. (2005). *Theories of International Relations*, Palgrave Macmillan, 3. Basım, 2005.
- Cesim, A. (2019). Immanuel Kant'ın Felsefi Görüşlerinin Uluslararası İlişkiler Disiplinine Yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(1), ss. 1-24.

- Cleveland, W. L. (2008). *Modern Ortadoğu Tarihi* (Çev. Mehmet Harmancı). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Çetin, H. (2001). *Liberalizmin temel ilkeleri*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(1), ss. 219-237.
- Çıtak, E., & Şen, O. (2014). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik, Teorik Değerlendirmeler. *Baskı, Ankara: Röle Akademik Yayınları*.
- Eralp, A., Dağı, D. İ., Keyman, E. F., Polat, N., Tanrısever, O. F., Yalvaç, F., ve Yurdusev, A. N. (2017). *Devlet, Sistem ve Kimlik Uluslararası: İlişkilerde Temel Yaklaşımlar*. İletişim Yayınları.
- Gabrieli, F. (1961). *The Arab Revival*.
- Grieco, J. M. (1988). *Anarchy and the limits of cooperation: a realist critique of the newest liberal institutionalism*. International organization, 42(3), ss. 485-507.
- Hasner, P. (1987). Immanuel Kant (Der. Leo Strauss ve Joseph Cropsey). *History of Political Philosophy*, Chicago, University of Chicago Press, 1987.
- Kant, I. (1960) *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme*, (Çev. Y. Abadan ve S. L. Meray). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Karaosmanoğlu, A. L. (2015). Muhteşem Ortaklık: Kant ve Clausewitz içinde *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*. (der. M. Aydın, H. Brauch, M. Çelikpala, U. Spring, N. Polat), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Keohane, R. O. (1986). *Neorealism and its Critics*. Columbia University Press.
- Kılıoğlu, M. E. *1956 Süveyş Krizi ve Ortadoğu'ya Etkisi*. Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 6(2), ss. 726-757.
- Kolasi, K. (2016). *Uluslararası Politikanın Yapısal Teorisi*. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Mcnamara, R. (2003). *Britain, Nasser and the balance of power in the Middle East, 1952- 1967: from the Egyptian revolution to the six day war*. Routledge.
- Serbest, M. B. (2017). *Süveyş Kanalı'nın Ulusallaştırılması Sorunu ve Süveyş Bunalımı*, Kırğızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Manas Sosyal Bilimleri Dergisi, 6. Cilt, 4. Sayı, ss. 689-711.
- Gökçe, Ö. T. (2018). *1945-1960 dönemi Ortadoğuda ABD-SSCB rekabeti: Mısır örneği*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Viotti, P. R. ve Kauppi, M. V. (2016). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, (Çev. Aksoy, M.). Nobel Yayınları, 5. Basım.
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*, Reading, Addison Wesley.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Hatice Bekar %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Hatice Bekar 100%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.